

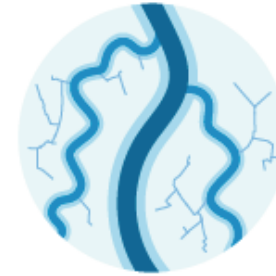
Ruimtelijk perspectief water en landschap Roosendaal

November 2024

STROOTMAN
LANDSCHAPSARCHITECTEN

5. RUIMTELIJK PERSPECTIEF

Van denkrichtingen naar hoofdkeuzes

De denkrichtingen hebben laten zien dat een breed systeemherstel op de lange termijn de enige manier is waarop verschillende opgaven integraal kunnen worden aangepakt. De twee denkrichtingen sluiten elkaar op onderdelen niet uit. Sommige maatregelen kunnen bijvoorbeeld eerst worden uitgevoerd in de beekdalen, omdat hier veel ontwikkelingen gaande zijn. Het ruimtelijk perspectief is een stip op de horizon, die als basis dient voor verdere gesprekken over de precieze toepassing ervan op specifieke locaties, prioritering en fasering. Het hoeft dus niet voor de volle honderd procent morgen al te zijn uitgevoerd. Wel geeft het richting aan de manier waarop Roosendaal omgaat met de verschillende opgaven die nu en de komende jaren gaan spelen in het landelijk gebied. Voor de 'Roosendaalse aanpak' zijn zes hoofdkeuzes gemaakt, beschreven en globaal verbeeld op kaart. Deze volgen uit de analyse van opgaven, de bouwstenen en de reflectie op de denkrichtingen. De hoofdkeuzes zijn:

Hoofdkeuze 1

Pak waterkwantiteit en -kwaliteitsopgaven aan via een brede stroomgebiedsbenadering: van bodem tot bron, tot beek

We kijken voortaan niet langer alleen naar de beekdalen als de plek waar we onze waterkwaliteit- en kwantiteitsproblemen oplossen. Voor elke component in het watersysteem, van bodem, tot bron, tot beek zijn maatregelen nodig om ervoor te zorgen dat droogte en natheid minder impact hebben op de bebouwde omgeving, natuur en agrariërs en dat de waterkwaliteit verbetert:

- Bodem: vochtgehalte toplaag vergroten (overall) en peilgestuurde drainage (flanken) en verminderen mestuitspoeling en gewasbeschermingsmiddelengebruik.
- Vennen en bronnen: watermotor op gang brengen door drainage te verminderen. Uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen voorkomen.
- Vaarten: omleiden richting beken en gebruiken als noodoverloop, draine-

rende werking verminderen.

- Haarvaten en lokale laagten: water vasthouden via stuwen, drempe(s) (flanken), verondiepen en vegetatie (beekdalen). In lokale laagten periodiek water op maaiveld laten staan. Uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen voorkomen.
- Bovenlopen: herprofiëren, water vasthouden via natuurlijke oplossingen. Hydromorfologie op orde brengen ten behoeve van flora en fauna, en vervuiling van het beekwater voorkomen. Natuurlijke afvoerdynamiek bevorderen door vaarten anders in te richten. Beschaduwung langs de beek toevoegen.
- Hoofdbeken: herprofiëren, water bergen en vasthouden via natuurlijke oplossingen. Hydromorfologie op orde brengen ten behoeve van flora en fauna, en vervuiling van het beekwater voorkomen. Natuurlijke afvoerdynamiek bevorderen door vaarten anders in te richten. Beschaduwung langs de beek toevoegen.

Draineren werking vaarten verminderen

Bijvoorbeeld door het plaatsen van meer stuwen in de Zoom.

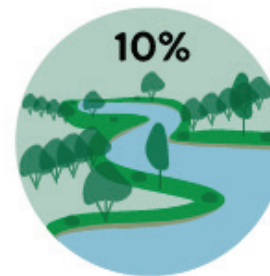
Natuurlijke oevers en vegetatie in de beekdalen

Kasteel van Wouw

Verondiepen en hermeanderen van de bedding

Hermeanderen en beekherstel natuurparel de Vloeiweide in Breda (Wissers Ploegmakers)

atuurlijk, Keelven Someren

Hoofdkeuze 2

Laat water- en bodemomstandigheden de kaders bepalen voor de landbouw

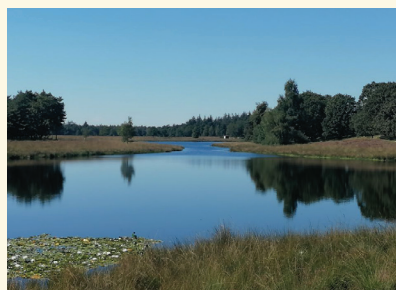
Het is echt nodig de kaders van het handelingsperspectief Water en Bodem Sturend (WABOS) toe te passen. In dit landschap zijn de beekdalen sterk gedefinieerd, en kan de ontwikkelrichting van het handelingsperspectief sturend gevolgd worden. Wat dit landschap bijzonder maakt ten opzichte van de hoofdindeling beekdal-flank-rug, is het voorkomen van oude bouwlanden en veenontginningen.

Bij de **oude bouwlanden** (zuidelijk hoevenlandschap en noordelijke flanken) is er sprake van een pluggenbodem met veel organische stof. Deze gronden liggen vaak op ruggen, maar er liggen bodems met een relatief goed vochtleverend vermogen. Hier zou gestuurd kunnen worden op akkerbouwgewassen voor menselijke consumptie. Vaak zijn het gebieden die ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt sterk met de dorpen verbonden zijn.

De **veenontginningen** liggen op plekken in het landschap waar vroeger veel kwel voorkwam (niet altijd overeenkomend met de WABOS indeling 'flanken' en 'ruggen'). Het wel of niet voorkomen van kwel kan richtlijnen meegeven

Grondgebonden veldboonproductie

Drainage verminderen, herstel vennen in kwelgebieden
bron: Someren Natuurlijk, Keelven Someren

voor hoe om te gaan met drainage. Van nature kwel? Drainage verminderen. Van nature infiltratie? Vooral inzetten op verbeteren bodemkwaliteit. Veel van de veenontginningen zien we terug als lokale laagten op de hogere gronden. Hier liggen kansen om water langer te laten staan.

Hoofdkeuze 3

Vergroot de landschapsbeleving en het oppervlakte bos en natuur door de landschapskarakteristieken te versterken

Bij het vergroten van de oppervlakte bos, natuur en groenblauwe dooradering moeten we vooral kijken naar de kansen die er zijn om daarmee de landschapskarakteristieken te versterken:

- In de beekdalen: beekbegeleidende bossen (op historisch logische locaties), 'hout' langs de beek, extensieve hooilanden en transparante wilgen- en elzensingels.
- Op de hogere, zuidelijkere zandgronden: houtwallen en hakhoutbosjes ontwikkelen met bloemrijke akkerranden rondom de akkers. Op de noordelijke flanken: meer transparante landschapselementen als laantjes en singels aanplanten.
- In de veenontginningen: het terugbrengen van het 'kamertjeslandschap' (oude ontginningen) of het 'blokkenlandschap' (jonge veenontginningen) en bronherstel realiseren met natte vegetaties.
- In de nog gave ruilverkavelingslandschappen: inzetten op behoud openheid, maar ook herstel wegbeplanting en natuurlijke slootkanten.

wilgen en elzensingels
bron: Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Bloemrijke akkerranden Nispen
bron: Landbouw en Voedsel Brabant

Bronherstel met natte vegetatie zoals nat schraalland
bron: Natuurkennis.nl

Hoofdkeuze 4

Ontwikkel een samenhangende groenstructuur in de stad, waarvoor losse parken, (verdwenen) beken en vaarten en kloostertuinen als basis dienen

De Roosendaalse parkenvisie biedt een goede basis, maar om een robuust, verbonden, binnenstedelijk, groen raamwerk te creëren, is meer nodig. De huidige parken en groenstructuur kunnen dienen als fundament voor een groen netwerk, waardoor mensen zich vrij kunnen bewegen.

Verdwenen beken en gedempte vaarten kunnen worden hersteld om de losse groenstructuren te verbinden. Ook kloostertuinen kunnen hierin een rol spelen. Deze waterstructuren kunnen een raamwerk vormen waarlangs mensen via wandel- en fietspaden de stad kunnen verlaten richting het buitengebied. Dit vraagt echter om een minder prominente rol voor de auto. De herstelde beken en vaarten kunnen als natuurlijke structuren diep de stad in reiken.

Park Vrouwenhof

Stadstuin van Hasselt
Bron: Provincie Noord-Brabant

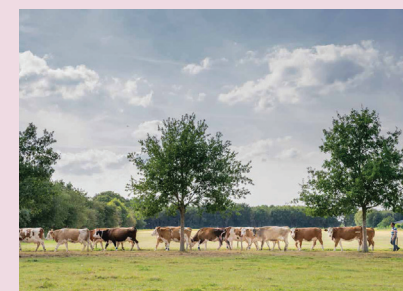
Hoofdkeuze 5

Verminder de druk op natuurgebieden door recreatieve verbindingen vanuit de stad naar het landschap en dorpsommetjes, in balans met de nieuwe natuurwaarden

Een aantrekkelijk, toegankelijk landschap direct rondom steden en dorpen is de beste remedie tegen recreatieve overdruk op de omliggende natuurgebieden. Zeker op de plekken waar ook landschappelijke verbindingen en bestaande infrastructuur liggen, moet vol worden ingezet op het vergroten van de toegankelijkheid van het landschap. Dit betekent: zandpaden herstellen, wandelommetjes maken, doorgaande recreatieve fietspaden aanleggen, juist ook vanuit de bestaande natuurgebieden zodat ook daar meer alternatieven ontstaan. Maar ook: een interessanter landschap maken met bloemrijke bermen, landschapselementen en voldoende afwisseling. Naast de stads- en dorpsranden kan sterker worden ingezet op het toegankelijk en aantrekkelijk maken van (cultuurhistorische) trekkers zoals delen van het bekenlandschap van de Molen- en Rissebeek (op veilige afstand van de Brabantse Wal en het Rucphense Bos), de brongebieden van het Katteven en de omgeving van het kasteel van Wouw.

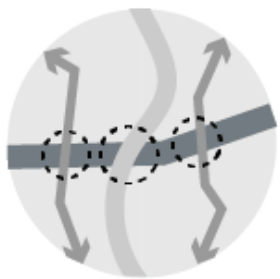
Pad langs een houtwal Bron: Boer doet leven

Aantrekkelijk landschap met extensieve veehouderij bron: Boer doet leven

Stadsrand bij de Molenbeek

Hoofdkeuze 6

Gebruik de aanleglocaties voor energie-infrastructuur als ontwikkellocaties het herstel van landschappelijke structuren, die de landschapskarakteristieken versterken.

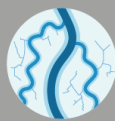
De aanleg van energie-infrastructuur doorsnijdt bestaande ecologische, hydrologische en landschappelijke structuren, ook als die in de loop van de vorige eeuw zijn verdwenen. De aanleg biedt kansen voor het herstel hiervan, aangezien er een werkstrook wordt gemaakt die toegankelijk is voor zwaar materieel. Het ideaal zou moeten zijn dat de lijn op zichzelf niet als een doorlopende structuur in het landschap wordt benadrukt, maar dat de structuren die door de lijn worden doorsneden op de lijn zelf met elkaar worden verbonden. Geen doorgaande bloemenweide met hekken eromheen dus, maar het doortrekken van waterlopen, het aanplanten van landschapselementen (in samenhang met vereisten energienetwerk) en het doortrekken van recreatieve structuren. Waar echt waardevolle structuren blijvend worden aangetast, moet ingezet worden op ruime compensatie direct grenzend aan de doorsnijding.

Aanleg pijpleiding

Aanplan van landschapselementen

HOOFDKEUZE 01
Pak waterkwantiteit en -kwaliteitsopgaven aan via een brede stroomgebiedsbenadering: van bodem tot bron, tot beek.

- **Hoofdbeek:** herprofilieren, water bergen en vasthouden via natuurlijke oplossingen. Hydromorfologie op orde brengen ten behoeve van flora en fauna, en vervuiling van het beekwater voorkomen. Natuurlijke afvoerdynamiek bevorderen door vaarten anders in te richten. Beschaduwung langs de beek toevoegen.
- **Bovenlopen:** herprofilieren, water vasthouden via natuurlijke oplossingen. Hydromorfologie op orde brengen ten behoeve van flora en fauna, en vervuiling van het beekwater voorkomen. Natuurlijke afvoerdynamiek bevorderen door vaarten anders in te richten. Beschaduwung langs de beek toevoegen.
- **Haarvaten:** water vasthouden via stuwen, drempels, verondiepen en vegetatie. Voorkomen uitspoeling.
- **Lokale laagtes:** benutten voor water vasthouden, periodiek water op maaiveld laten staan.
- **Vaarten:** water omleiden richting bekensysteem, omvormen tot noodoverloop, drainage verminderen, lanen accentueren de vaarten in het landschap.
- **Brongebieden:** herstellen watermotor door verminderen drainage.

HOOFDKEUZE 02
Laat water- en bodemomstandigheden de kaders bepalen voor de landbouw.

- **Beekdalen:** overwegend extensivering grondgebruik, gericht op hogere grondwaterstanden en verminderen uit- en afspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Gewaskeuze hierop aanpassen
- **Flanken zandgronden:** hoogproductieve, duurzame landbouw
- **Ruggen zandgronden:** overwegend extensivering grondgebruik, voorkomen nutriënten-uitspoeling en gewasbeschermingsmiddelen, minder beregening en meer inzijging
- **Oude bouwlanden:** inzetten op gezonde bodems met akkerbouw voor menselijke consumptie.
- **Veenontginningen:** in kwelzones inzetten op landbouw onder nattere omstandigheden. In infiltratiezones inzetten op het verbeteren van de bodemkwaliteit. Lokale laagten inzetten voor water vasthouden.

10% HOOFDKEUZE 03
Vergroot de landschapsbeleving en het oppervlakte bos en natuur door de landschapskarakteristieken te versterken.

- **Beekdal:** transparante landschapselementen en beekgeleidende beplanting
- **Noordelijke zandgronden:** toevoegen half-open landschapselementen; historisch landschap zichtbaar maken.
- **Zuidelijke zandgronden:** toevoegen van gesloten landschapselementen; historisch landschap zichtbaar maken.
- **Historische bouwlanden:** bloemrijke akkerranden en omzoming met houtwallen.
- **Lange veenontginningen:** kleinschalig kamerlandschap met veel landschapselementen, herstel van brongebieden.
- **Oude veenontginningen:** grootschalig kamerlandschap met ruimte voor landbouw, herstel van brongebieden.
- **Bestaand bos.**
- **Zoekgebied bos:** historische (beekbegeleidende) bosstructuren herstellen, vertraging van afstroom water vóór het stedelijk gebied, stapstenen Brabantse Wal-Visdonk.
- **Groene verbingszone Brabantse Wal-Rucphense Bos met beekdalen en herstel brongebieden als stapstenen.**

HOOFDKEUZE 04
Ontwikkel een samenhangende groenstructuur in de stad, waarvoor losse parken, (verdwenen) beken en vaarten en kerken/kloostertuinen als basis dienen

- **Stadspark:** stadsparken als basis van de samenhangende groenstructuur
- **Stedelijke groenstructuur:** versterken, parken verbinden via (verdwenen) beken en vaarten
- **Groen rond kerken/ (voormalige) kloostertuinen:** uitbouwen tot basis van de samenhangende groenstructuur.

HOOFDKEUZE 05
Verminder de druk op natuurgebieden middels recreatieve verbindingen vanuit de stad naar het landschap en dorpsommetjes, in balans met de nieuwe natuurwaarden

- **Natuurpoort:** bestaande natuurpoort dient als entree van Visdonk en de Brabantse Wal.
- **Recreatieve ontwikkeling:** inzetten op recreatieontwikkeling rondom stad en dorpen, om druk op natuur te verminderen.
- **Groene stadsrand:** zorg voor goede overgangen stad-land met groene kwaliteiten. Bijvoorbeeld door aanplant van landschapselementen of de aanleg van 'buffer-groen'.
- **Stedelijke /dorpe ontwikkellocatie:** groene kwaliteiten toevoegen aan de ontwikkellocaties zelf, maar ook bouwen aan het groene landschap rondom.
- **Connectie stad/dorp-ommeland:** Maak een duidelijke route of andersoortige connectie tussen het centrum van een kern en het omringende landschap.

HOOFDKEUZE 06
Aanleglocaties voor energie-infrastructuur gebruiken voor herstel landschappelijke structuren.

- **Pijpleiding:** aanleglocaties na aanleg inzetten voor herstel landschappelijke structuren.